

TILOJEN ESTEETTÖMYYSKARTOITUS AISTIT HUOMIOIDEN

Tarkistuslista avuksesi

Jotta tiloja voitaisiin muokata aistiystävällisiksi, on tärkeää tulla tietoisiksi erilaisista aistiärsytyistä tuottavista tekijöistä tilassa. Tähän tarkoitukseen Satakunnan ammattikorkeakoulu, Autismi- ja Aspergerliitto ry sekä Suomen erityisherkit ry kehittävät yhdessä verkostojensa kanssa uutta työkalua.

Luotu kartoitustyökalu toimii tarkistuslistana, jonka avulla voidaan eritellä, mitkä asiat tilassa tuottavat aistiärsytystä ja mitkä tekijät puolestaan ovat aisteille erityisen miellyttäviä. Samalla päästään arvioimaan, miten tilasta voitaisiin tehdä entistä aistiystävällisempi. Työkalusta on olemassa sekä kattavampi sähköinen versio että kevyempi tulostettava tarkistuslista, joka sinulla on nyt käytössäsi.

Tilojen aistiympäristön kartoittaminen etenee neljän keskeisen aistialueen kautta (kuulo, näkö, tunto ja haju). Ole hyvä ja käy läpi kartoittamasi tila seuraavien kartoitustyötä tukevien kysymysten ohjaamana. Lisätietoja kartoitustyökalusta ja siihen liittyvästä kehitystyöstä saat Satakunnan ammattikorkeakoulusta, koulutussuunnittelija Hanna Hannukaiselta (hanna.hannukainen@samk.fi).

1. KUULOAISTI

A. Kirjaa vapaamuotoisesti, mitä ääniä kuulet tilassa ja merkitse, mitkä niistä koet voimakkaimpina. Kirjaa myös, mikä tilassa on miellyttävää kartoittamasi aistin näkökulmasta.

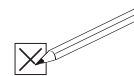

B. Rastita seuraavista väittämistä ne, jotka täyttyvät kartoittamasi tilan kohdalla:

- Tilan yleinen akustiikka on heikko
esim. tila on kaikuinen, ääni hukkuu tilassa ja äänet puuroutuvat

- Tilassa kuuluu häiritsevää taustääntä...
  - kodinkoneesta   esim. tiskikone, imuri, kahvinkeitin, vedenkeitin
  - putkistosta   esim. käytettäessä wc:tä
  - pattereista   esim. lämmitysveden kohina tai sähköpatterin suhina
  - ilmastoinnista   esim. ilmastoinnin humina
  - valaistuksesta   esim. valoista kuuluva sirinä
  - atk-laitteista   esim. tietokoneesta, tulostimesta, dataprojektorista
  - muista sähkölaitteista   esim. suljetusta tv:stä tuleva aistiärsytys
  - jostakin muusta   esim. äänilähteitä on useita ja sekoittuessaan
  - taustäänet kumuloituvat

Tilassa syntyy häiritsevää ääntä...

- huonekalujen käytöstä
esim. tuolin jalkojen ääni lattiaa vasten;
ylemmästä kerroksesta kantautuva huonekalujen siirtelyn ääni
- ovien käytöstä
esim. ovien kolahdukset, saranoiden narinat; häiritsevyys
voi syntyä myös siitä, että henkilö jumittuu seuraamaan, kuka ovesta tulee/menee
- muiden kiinteiden kalusteiden/ varusteiden käytöstä
esim. verhojen vetäminen verhotangossa, sälekaihtimien tai valokatkasijan käyttö,
valkokankaan tai liitutaulun käyttö
- lattialla kävellessä
esim. lattian kopina tai lattialautojen natina
- tilan yleisestä heikosta akustiikasta
esim. tila on kaikuinen, ääni hukkuu tilassa
- mikrofonin käytöstä
esim. mikrofonista lähtevä särinä/vinkuna, käytettäessä mikrofonia puhujan ääni
puuroutuu
- ihmisten puheensorinasta tai muusta hälystä
esim. ruokailu- ja sosiaalitiloissa syntyvä puheensorina tai tila on hälyinen läpikulkutila
- ihmisten arkiaskareista/-tekemisistä
esim. astioiden kilinä, tv:n ääni, papereiden rapistelu, syömisen äänet
- taustamusiikista
esim. radio päällä kaupassa, ostoskeskuksessa, kuntosalilla tai työpaikalla
- rakennuksen info- ja/tai hälytysäänistä
esim. ovikello, koulun kello, keskusradio, hälytysäänet
- rakennuksen ulkopuolelta
esim. rakennustyömaalta kantautuvat äänet, liikenteen äänet

Tila on erittäin hiljainen

esim. aistit herkistyvät entisestään, jos tila on täysin hiljainen

C. Muut kommenttisi tilan ääniärsykkeisiin liittyen:

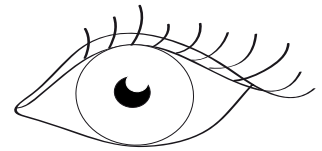

---

2. NÄKÖAISTI

A. Kirjaa vapaamuotoisesti, mitkä visuaaliset ärsykkeet/asiat tilassa vievät huomiosi. Merkitse sitten, mitkä niistä koet voimakkaimpina. Kirjaa myös, mikä tilassa on miellyttävää kartoittamasi aistin näkökulmasta.

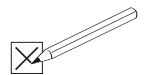

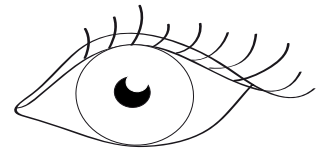

B. Rastita seuraavista väittämistä ne, jotka täyttyvät kartoittamasi tilan kohdalla:

- Tilassa syntyy häiritsevää näköaistimusta...
  - yleisestä valaistuksesta
onko tila kokonaisuudessaan liian kirkas/hämärä, onko valojen väri häiritsevä tai syntyykö useista valonlähteistä sekava kokonaisuus; entä onko valaistusta mahdollisuus säätää ja onko eteistilan valaistus riittävä, kun siirrytään ulkoa sisään ("sokaistumisen" kokemus)
  - yksittäisistä häiritsevistä valoista
esim. räpsyvä valo, liian kirkas yksittäinen valo, huonosti suunnattu valo
  - heijastumista
esim. ikkunoista tulevat heijastumat
  - valojen ja varjojen vaihteluista
esim. säleverhojen raosta tuleva valon ja varjon vaihtelu
  - isoista peileistä tai lasipinnoista
esim. lasiset seinät tai peiliovet; entä alkaako lasiseinä aivan lattianrajasta, mikä saattaa vaikeuttaa tilan hahmottamista entisestään
  - voimakkaiden värien ja/tai kontrastien käytöstä
esim. kirkkaan väriset seinät/kalusteet, vastavärien käyttö
  - hyvin yksipuolisten värien käytöstä
esim. kaikki valkoista, jolloin tilaa vaikea hahmottaa

- graafisten kuvioiden käytöstä
esim. verhoissa, tapeteissa, tauluissa, astioissa
– myös lattialaattojen graafinen kuvio voi olla häiritsevää
  - sekavien pintamateriaalien käytöstä
esim. vaikea erottaa, yhdistyykö pintamateriaalin muuttumiseen korkeuseroja
  - epätarkkuuksista, jotka voivat viedä huomion
esim. repsottavat listat, epätarkkuudet listojen jireissä
  - liikkuvasta kuvasta/näkymästä
esim. auki oleva tv/mainostaulu; liikkuvan kuvan heijastus valkokankaalle; iso lasiseinä ja näkymä vilkkaalle kadulle - entä saako lasiseinän peitettyä esim. verhoihin tai kaihtimiin
  - rakennuksen sekavasta yleisilmeestä
esim. sokkeloiset ja sekavat tilat; tavarapaljous hankaloittaa tilojen hahmotettavuutta
-
- Tilassa on syvyyden hahmottamista vaativia paikkoja
esim. portaat, altaat; entä onko rapuissa tukevat kaiteet, kontrastiraidat ja riittävä valaistus, onko nouseva/laskeva lattia esim. auditoriossa hankala
  - Tilassa on käytetty ohjaavia viivoja lattiassa/seinissä
esim. jumppasalin tai sairaalan lattiamerkinnot, jotka saattavat joko selkiyttää tai sekavoittaa tilaa ja sen käyttöä
  - Tilassa on käytetty selkiyttäviä opasteita/karttoja
esim. pohjapiirroksiset, katosta riippuvat opasteet, ovikyltit – entä ovatko opasteet selkeitä, helposti havaittavia ja kontrastiltaan sopivia
  - Tila on kootaan sopiva käyttötarkoitukseensa
esim. onko tila liian pieni tai suuri käyttötarkoitukseensa?

C. Muut kommentit tilan näköärsykkeisiin liittyen:

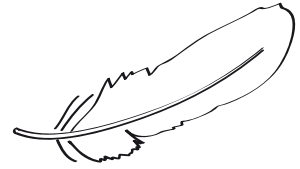

---

3. TUNTOAISTI

A. Kirjaa vapaamuotoisesti, mitä tuntoaistin kannalta merkittäviä asioita havaitset tilassa, ja erittele, mitkä niistä koet voimakkaimpina. Kirjaa myös, mikä tilassa on miellyttävää kartoittamasi aistin näkökulmasta.

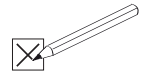

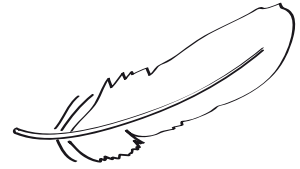

B. Rastita seuraavista väittämistä ne, jotka täyttyvät kartoittamasi tilan kohdalla:

Tilassa syntyy häiritsevää tuntoaistimusta...

- liian kylmästä/kuumasta sisälämpötilasta
- tilan vetoisuudesta
esim. ilmastoinnista tuleva veto; entä mihin veto erityisesti kohdistuu ja onko tilassa mahdollista käyttää diffuusoria, joka jakaa vedon
- käytetyistä pintamateriaaleista
esim. liian karheat tai kylmääntunteiset materiaalit (metalli)
- kalusteiden tuntumasta
miltä kalusteet tuntuvat käytettäessä; esim. ovatko tuolit liian pehmeitä/kovia tuoli tai pöydän reunat teräviä
- kalusteiden mittasuhteista
esim. kalusteet eivät ole sopivan kokoisia käyttäjilleen tai suhteessa toisiinsa
- lattiatuntumasta
esim. liian karhea/liukas lattia; tuntuuko esimerkiksi matto ikävältä jalkapohjiin
- lattialämmityksestä
esim. lämmin lattia voi tuntua henkilöstä ikävältä

- tilan ahtaudesta
esim. kapeat ja ahtaat käytävät, jonottamiselle ei tarpeeksi tilaa
  - ulko-oven yhteydessä voimakkaasti puhaltavista ilmastointilaitteista/
lämpöverhosta
esim. kauppojen sisäänkäynnin yhteydessä olevat voimakkaat ilmastointilaitteet
  - kuivasta huoneilmasta
esim. voimakas silmien kuivuminen tai nenän limakalvojen ärsytys
  - suihkusta
esim. vesi tulee liian kovalla paineella, suihkun korkeutta tai veden lämpötilaa vaikea säädellä
  - vedettävän tai painettavan huuhtelupainikkeen käytöstä
painikkeen käyttö häiritsee nimenomaan tuntoaistin näkökulmasta
- Tilassa on värisevää tai tärisevää tuntemusta tuottavia asioita
esim. rakenteita pitkin tulevaa värinä

C. Muut kommentit tilan tuntoaärsykkeisiin liittyen:

---

3. HAJUAISTI

A. Kirjaa vapaamuotoisesti, mitä hajuja havaitset tilassa, ja erittele, mitkä niistä koet voimakkaimpina. Kirjaa myös, mikä tilassa on miellyttävää kartoittamasi aistin näkökulmasta.

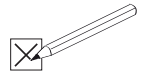

B. Rastita seuraavista väittämistä ne, jotka täyttyvät kartoittamasi tilan kohdalla:

- Tilassa on häiritsevä haju, joka johtuu...
  - jostakin yleistuoksusta
esim. yleistuoksuna tunkkaisuus; viemärin haju – entä onko tilaa mahdollista tuulettaa helposti
  - käytetyistä materiaaleista
esim. puun tai muovin haju, rakenteista tuleva haju
  - tuoksuvista kasveista
esim. allergisoivat/tuoksuvat kasvit
  - raikastimien käytöstä
esim. vessassa käytetyn raikastimen haju
  - kynttilöiden polttamisesta
esim. tuoksukynttilät
  - hajustettujen pesuaineiden käytöstä
  - ihmisistä tilassa
esim. hajuvedet tai tuoksuvat voiteet; tupakoivat henkilöt
  - ilmaston kautta tulevista hajuista
esim. ulkoa ilmaston kautta tuleva tupakan haju

Tilassa on muu tunnistamaton tuoksun lähde

C. Muut kommenttisi tilan hajuärsykkeisiin liittyen:

YHTEISVAIKUTUS

Arvioi vielä tilan aistiympäristöä kokonaisuudessaan ja kiinnitä huomiotasi kuormitustekijöiden mahdolliseen yhteisvaikutukseen (millainen on kokonaisvaikutelma; kumuloituvatko aistiärsykkeet, jolloin monesta pienestä ärsykkeestä tulee hyvinkin häiritsevä kokonaisuus):

Arvioi myös kokonaisuutena, mitkä tekijät tilassa ovat aistien näkökulmasta erityisen miellyttäviä:

YHTEISVAIKUTUS

Onko arvioitavassa kohteessa tilaa, joka on aistien näkökulmasta rauhallinen (ns. hiljainen huone)?

Onko tilassa mahdollisuus levähtää esim. asioidessa?

Tilojen esteettömyyskartoitus aistit huomioiden. Tarkistuslista avuksesi. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sarja D, Muut julkaisut 9/2014. ISSN 2323-8372 | ISBN 978-951-633-147-1 (PDF).

Sisältö on tuotettu SAMKin, Autismi- ja Aspergerliitto ry:n ja Suomen Erityishervät ry:n yhteistyönä. Tarkistuslistan sen muotoon on koontanut SAMKin Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmä.